

Світло зсередини полотна

Сучасна наука багато що з'ясувала в нашому розумінні природи світла, щодо його швидкості та потужності, натомість, як і в часи сивої давнини, ми не втомлюємося дивуватись його неосяжній величі та красі. Мистець Василь Сад належить до тих, хто глибоко переймається цією загадкою і в особистісному, і у професійному плані.

На мою думку, його роботи можна визначити як художні дослідження екзистенції світла у формах живого, органічного буття. Щоб пояснити це, пригадаємо ідеї видатного філософа минулого століття Володимира Соловйова, які були висловлені у його відомій праці "Краса у природі". Він вважав, що світло є не тільки біологічно необхідним чинником для еволюції рослинного та тваринного світів, а, що воно, так би мовити, надихає життям і красою усе навколишнє і водночас обумовлює максимальне розкриття його естетичних якостей та упорядкованості. Навіть на рівні так званої неорганічної природи, структура будь-якого камінця демонструє свою складність та чарівність, часом прихований динамізм, лише у взаємодії зі світлом. В роботах В.Сада можна вбачати цілісне художньо-образне втілення подібних ідей.

Звичайно свої твори автор принципово не називає словами, позначаючи їх тільки нумерацією. Він вважає, що процес сприйняття, як і створення, картини повинен відбуватися у максимально вільних умовах: щоб, занурюючись у суто живописну поетику, глядач міг індивідуально розширювати горизонти інтерпретування твору. Отже, які образи та світи викликають в наших душах роботи майстра?

Смарагдова товща моря, у якій, ніби своєрідні акценти, виникають згущення червоно-коричневих чи приглушено-зелених водоростей, блискучі тільця маленьких рибок та міради діамантових розсіпів планктону. (Композиція XXXII, 2003).

Гаснуче вугілля ватри. Раз від разу з усією силою спалахує його вогненна пристрасть та прориває лілову темряву ночі зльотами своїх світляків. А над ними похмуро схилились величезні постаті смерічок та кружляють у несамовитому поганському танку "тіні забутих предків". ("Ватра", 2000).

А ще влітку, буває у причорноморських степах дуже короткий за тривалістю час, і тоді можна побачити надзвичайне – до потрясіння дивом – перетворення поля, коли багатющі за відтінками зеленого різноманітні трави та квіти раптом вкриваються щільним білосніжним простирадлом. Це назустріч південному сонцю розкривається безліч парасольок деревію, що заповнюють увесь простір і лише де-не-де "прориваються" рожево-малиновими стежками чи плямами із дрібних гронок духмяного горошку. (Композиція XVII, 2001).

Іноді ледве вловиму пульсацію життя відчуваєш у світлі, що золотими струменями ллється крізь тріпотіння ажурного листя, створюючи на землі примхливі гризайлеві візерунки тіней. (Композиція XXX, 2005).

Та ось вкриті інесем вікно – яскраво-блакитне на тлі сліпучо-білого снігу, що неймовірно витончено прорисоване кристалічними рисочками та зірками, які то тут, то там несподівано виблискують іскрами веселки. (Композиція XXXI, 2006).

Сутінки, дощ, коливання слабких відблисків ліхтарів... заворюючи тихими ритмами, вони мимоволі затягують нас у таємниці глибокої ночі. (Композиція XXII, 1995).

А може це вишукана краса кольорової та текстурної гармонії нефриту, яшми чи кварцу, що завдяки світлові стає такою підкреслено виразною? (Композиції XII, 1998; XXVI, 2004; XXVII, 2004).

Продовжувати цю низку можна тривалий час, але очевидно те, що світло, його колізії з кольорово та фактурно різноманітною поверхнею є намаганням висловити оригінальною абстрактною мовою враження, уявлення, згадки про зворушливу таїну навколишнього світу, яку так самотньо відчуває митець.

Для розуміння індивідуальних особливостей доробку Василя Сада важливо те, що він складається не тільки з абстрактної формотворчості, на чому, наприклад, здебільшого сконцентровано увагу його однодумців-соратників із мистецького об'єднання "Мамай". Іншою

важливою складовою художнього мислення цього автора є фігуративний живопис – пейзажі, як правило, імпресіоністичні за напрямом.

Увага до природи у її різних станах, до її мінливих настроїв створює характерні серії картин, що часто-густо є пов'язаними одним сюжетом. Така спрямованість на суб'єктивні виміри пейзажу, на його чуттєве відбиття цілком вкладається у програмні запити та винаходи як європейського імпресіонізму, так і розвинутої в Одесі традиції живопису “південноруських художників”. І якщо змістовно вони повертають майстра та глядачів до його, так званої, малої вітчизни, а саме Рівненщини, що на Закарпатті, то характер передавання повітряного середовища, тонке нюансування кольорової гами споріднюють ці роботи із одеською школою. Разом з тим ці, в переважній більшості туманні та сутінкові, ландшафти надають нових імпульсів щодо створення оригінальних абстрактних образів автора, у яких, на мою думку, своєрідність його естетичного світогляду та технічна майстерність виявляються найбільш виразно.

Вирішальною складовою в усвідомленні власної творчої манери В.Сада, безумовно, виступає безцінний досвід народної культури, передусім мистецтва розписування писанок, плетіння, вишивка, гаптування, різьбярство, килимарство тощо. Особливу близькість автор відчуває до традицій лемків, які і серед інших західноукраїнських народностей славляться вишуканістю та високою декоративністю своїх промислів. Придивляючись до унікальних, нібито підкреслено рукотворних, картин цього майстра, пригадуєш усі ці численні техніки та принципово різні засоби роботи з тканиною, деревом, корою чи очеретом. Та дивуєшся, як природно вони формують пластику рельєфу, кольорову та лінійно-графічну взаємодію елементів полотна.

З іншого боку, треба зазначити, що укоріненість творчого підходу майстра у глибинах народного мистецтва надає його абстракціям особливу смислову навантаженість, а саме формат буттєвості, споконвічності, архетипової усталеності. Так, наприклад, це стосується форми квадрата чи трохи витягнутого за горизонталлю прямокутника (пригадаємо загальний вид та параметри хустин чи килимів), яка підсвідомо повертає нас до архетипу землі, стійкої константи матеріальності, що через чотири стихії – повітря, воду, вогонь та камінь – з прадавніх часів складають підґрунтя людського існування у цьому світі. В той же час цей символ у роботах майстра збагачується і новим індивідуальним тлумаченням. Як світло завойовує простір у темноті, так “розриви” пластично-рельєфних нашарувань прочитуються на цих картинах наче потужний рух світла, що, вступаючи у взаємодію з тим, що опиняється навкруги, перетворює його у безліч трансформацій та, нарешті, досягає основи. Буквально це і є першооснова рядна, де, придивившись уважніше, глядач може відчути та спостерігати ритми гранично простих хрестоподібних сплетінь нитей. В історії світової культури саме з цим образом неодноразово пов'язувалось символічне розв'язання пошуків смислу людського буття, розуміння першооснов світу взагалі. Таким чином, різноманітний “зміст” композицій включається у символічно насичену загальну структуру і в такому прочитанні абстракції Сада сприймаються немов панорама дивовижного світу, що під силою світла – зовнішнього та внутрішнього – світла душі, відкривається нам у своїй неосяжній гармонії.

Сьогодні, коли в нас нерідко виникає спокуса захоплення зовнішніми прикрасами за рахунок забуття своєї душі, творчість таких талановитих майстрів, як Василь Сад, сприяє поверненню до гармонійного балансу між внутрішнім та зовнішнім, спонукає відчути красу унікальної миті та знову, із вражаючою свіжістю почуттів усвідомити первісність справжніх людських цінностей.

Віра Савченко, мистецтвознавець,
кандидат філософських наук